

ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ
Γ' ΤΑΞΗΣ
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:
ΙΣΤΟΡΙΑ ΝΕΟΤΕΡΗ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΗ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

1. Να αναπτύξετε με σαφήνεια το περιεχόμενο των παρακάτω όρων (**4 μονάδες**):

α. Νόμος της Επιδαύρου

Κάτω από συνθήκες πολιτικής έντασης έγινε στο Άστρος της Κυνουρίας η Β' Εθνοσυνέλευση. Κατά την διάρκεια της εγκρίθηκε μια νέα ελαφρώς τροποποιημένη εκδοχή του συντάγματος της Επιδαύρου, ο «Νόμος της Επιδαύρου», ενώ καταργήθηκαν όλοι οι τοπικοί οργανισμοί, καθώς επίσης και το αξίωμα του αρχιστράτηγου, το οποίο έφερε έως τότε ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης. Ως πρόεδρος του Εκτελεστικού ορίστηκε ο Πετρόμπεης Μαυρομιχάλης, ενώ πρόεδρος του Βουλευτικού ο Αλέξανδρος Μαυροκορδάτος.

β. Πρωτόκολλο ανεξαρτησίας

Στις 22 Ιανουαρίου του 1830, υπογράφηκε από την Αγγλία, την Ρωσία και την Γαλλία, το πρωτόκολλο της Ανεξαρτησίας, η πρώτη επίσημη διεθνής διπλωματική πράξη, η οποία και αναγνώριζε την Ελλάδα ως κράτος κυρίαρχο και ανεξάρτητο.

γ. Οργανικός νόμος

Το 1868, ο σουλτάνος παραχώρησε τον λεγόμενο «Οργανικό Νόμο», ένα είδος τοπικού συντάγματος, το οποίο προέβλεπε την πρόσληψη και χριστιανών υπαλλήλων στην διοίκηση, την συμμετοχή χριστιανών αντιπροσώπων στην Γενική Διοίκηση, την ισοτιμία τουρκικής και ελληνικής γλώσσας και τέλος μεικτά δικαστήρια, αποτελούμενα δηλαδή τόσο από χριστιανούς, όσο και από μουσουλμάνους.

δ. Χάτι Χουμαγιούν

Ο Κριμαϊκός πόλεμος έληξε με ήττα της Ρωσίας, ενώ ο σουλτάνος αμέσως μετά, πιεζόμενος και από τις Δυνάμεις, προχώρησε σε μεταρρυθμίσεις, οι οποίες έμειναν γνωστές ως «Χάτι Χουμαγιούν». Στόχος των μεταρρυθμίσεων ήταν η διασφάλιση της ισότητας όλων των υπηκόων της Οθωμανικής αυτοκρατορίας, ανεξάρτητα από φυλή ή θρήσκευμα.

2.α. Ποια ήταν τα βασικότερα αιτήματα που πρόβαλε ο Στρατιωτικός Σύνδεσμος και ποια υπήρξε η στάση της ελληνικής κοινωνίας απέναντι του; (**2 μονάδες**)

β. Κάτω από ποιες συνθήκες ανέλαβε την εξουσία της χώρας ο Ελευθέριος Βενιζέλος; Ποιες ήταν οι σημαντικότερες μεταρρυθμίσεις που προώθησε το σύνταγμα του 1911;

(**2 μονάδες**)

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

α. Βασικό αίτημα που πρόβαλε ο Στρατιωτικός σύνδεσμος ήταν η αναδιοργάνωση των ενόπλων δυνάμεων της χώρας, γεγονός που πρακτικά σήμαινε την απομάκρυνση από αυτές των πριγκίπων, ένα αίτημα το οποίο και ικανοποιήθηκε άμεσα. Παράλληλα η ηγεσία του κινήματος ωστόσο διατύπωνε και κάποια άλλα γενικότερα αιτήματα, τα οποία και αφορούσαν μεταρρυθμίσεις στην διοίκηση του κράτους, στην οικονομία, στην δικαιοσύνη και την εκπαίδευση. Μολονότι οι μη στρατιωτικοί στόχοι του κινήματος ήταν πολύ γενικοί η αντίδραση της ελληνικής κοινωνίας υπήρξε εξαιρετικά θετική. Ο Σύνδεσμος θα μπορούσαμε να υποστηρίξουμε πως έδρασε ως καταλύτης για

την έκφραση γενικότερων λαϊκών αιτημάτων, με κυριότερο αυτός της «Ανόρθωσης» του ελληνικού κράτους. Εξάλλου, στις 14 Σεπτεμβρίου 1909, ο λαός της Αθήνας με ένα εντυπωσιακό συλλαλητήριο που οργάνωσε ο Σύνδεσμος, εξέφρασε έμπρακτα την υποστήριξη του προς το κίνημα.

β. Ο Σύνδεσμος κάλεσε τον Βενιζέλο στην Αθήνα προτείνοντας του την πρωθυπουργία της χώρας. Ο Βενιζέλος ωστόσο αρνήθηκε. Μετά από δύο εκλογικές αναμετρήσεις, το κόμμα των Φιλελευθέρων, το οποίο είχε ιδρυθεί από τον κρητικό πολιτικό και αποτελούταν από νέους πολιτικούς, κέρδισε την πλειοψηφία της Βουλής. Το Σύνταγμα του 1911, το οποίο προστάτευε αποτελεσματικότερα τις ατομικές ελευθερίες, επέτρεπε στο κράτος να αφαιρεί από τους ιδιοκτήτες τους με αποζημίωση μεγάλες εκτάσεις για να μοιραστούν σε ακτήμονες γεωργούς, ενώ παράλληλα θέσπιζε την μονιμότητα των δημοσίων υπαλλήλων, απαγόρευε στους στρατιωτικούς και στους δημόσιους υπαλλήλους να εκλέγονται βουλευτές και καθιέρωνε την δωρεάν δημόσια εκπαίδευση.

3.α. Ποιος διαφωτιστής – φιλόσοφος διατύπωσε την αρχή της διάκρισης των εξουσιών; Τι ορίζει η αρχή της διάκρισης των εξουσιών; **(1 μονάδα)**

β. Πότε ψηφίστηκε το σύνταγμα των Η.Π.Α και ποιες επιδράσεις δέχτηκε από τις πολιτικές θεωρίες του κινήματος του Ευρωπαϊκού Διαφωτισμού; Ποιες είναι οι σημαντικότερες πολιτειακές διατάξεις του συντάγματος των Η.Π.Α; **(3 μονάδες)**

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

α. Σημαντική υπήρξε η συμβολή του Μοντεσκιέ με την θεωρία που διατύπωσε σχετικά με την «διάκριση των εξουσιών». Σύμφωνα με τον Μοντεσκιέ οι φορείς της εξουσίας θα πρέπει να είναι διαφορετικοί και πιο συγκεκριμένα:

Α) Η εκτελεστική εξουσία θα πρέπει να ασκείται από το σώμα που εφαρμόζει τους νόμους [κυβέρνηση].

Β) Η νομοθετική από το σώμα που θεσπίζει τους νόμους [βουλή].

Γ) Η δικαστική από εκείνους που έχουν επιφορτιστεί με τον έλεγχο της τήρησης των νόμων [δικαστές].

Με τον τρόπο αυτό όπως υποστήριζαν οι υπέρμαχοι της διάκρισης των εξουσιών δεν θα ήταν εύκολο οι εκάστοτε φορείς της εκτελεστικής εξουσίας να συγκεντρώσουν τόση δύναμη ώστε να προβούν σε κατάχρησή της εις βάρος του συνόλου.

β. Το Σύνταγμα των Η.Π.Α. το οποίο ψηφίστηκε το 1787 και ισχύει κατά μεγάλο ποσοστό έως και σήμερα, ανακήρυξε την χώρα ένωση [ομοσπονδία] πολιτειών και βασίστηκε στην αρχή διάκρισης των εξουσιών. Πιο συγκεκριμένα, η κεντρική κυβέρνηση αποφασίζει για την οικονομία, την άμυνα και την εξωτερική πολιτική. Οι πολιτείες ρυθμίζουν από μόνες τους ζητήματα τοπικής αυτοδιοίκησης, δικαιοσύνης, εκπαίδευσης και αστυνόμευσης. Η νομοθετική εξουσία ασκείται από το Κογκρέσο [Γερουσία και Βουλή των Αντιπροσώπων]. Κάθε πολιτεία εκπροσωπείται στην Γερουσία από δύο Γερουσιαστές, ανεξαρτήτως του πληθυσμού της. Στην Βουλή των Αντιπροσώπων όμως οι πολιτείες εκπροσωπούνται από αριθμό βουλευτών ανάλογο προς τον πληθυσμό τους. Η εκτελεστική εξουσία ασκείται από τον Πρόεδρο, ο οποίος εκλέγεται κάθε τέσσερα χρόνια από ένα σώμα εκλεκτόρων και μπορεί να επανεκλεγεί μόνο μία φορά.

4. α. Ποιες ήταν οι σημαντικότερες αλλαγές που προέκυψαν στην πολιτική οργάνωση της χώρας με την ψήφιση του συντάγματος του 1864; **(2 μονάδες)**

β. Τι γνωρίζετε για το πολιτικό έργο του Αλέξανδρου Κουμουνδούρου; **(2 μονάδες)**

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

α. Το σύνταγμα του 1864 θεμελιωνόταν στην δημοκρατική αρχή, με λίγα λόγια αναγνώριζε τον λαό ως κυρίαρχο παράγοντα του πολιτεύματος. Παράλληλα ο βασιλιάς οριζόταν ανώτατος άρχοντας της πολιτείας. Με τον τρόπο αυτό θεσπιζόταν το πολίτευμα της βασιλευόμενης δημοκρατίας. Την νομοθετική εξουσία θα ασκούσαν από κοινού ο βασιλιάς και η Βουλή, ενώ η Γερουσία καταργήθηκε ως αντιδημοκρατικός θεσμός. Το δικαίωμα ψήφου αναγνωρίστηκε σε όλους τους άνδρες που είχαν συμπληρώσει το 21^ο έτος της ηλικίας τους. Τέλος, η εκτελεστική εξουσία ασκούταν από τον βασιλιά με την συνεργασία υπουργών που διορίζε ο ίδιος. Στο ίδιο γενικό πνεύμα φιλελευθεροποίησης του πολιτεύματος, η δικαστική εξουσία κηρύχτηκε ανεξάρτητη.

β. Σε σημαντικότερη ίσως πολιτική μορφή της περιόδου 1864 - 1881 αναδείχτηκε ο Αλέξανδρος Κουμουνδούρος. Κατά την διάρκεια της πρωθυπουργικής του θητείας προχώρησε σε διανομή των εθνικών γαιών, οι οποίες είχαν μείνει αδιάθετες, ενώ παράλληλα επιδίωξε την διεύρυνση των ελληνικών συνόρων. Αρκετές από τις πολιτικές του επιλογές, κυριότερα όσον αφορά την εξωτερική πολιτική που θέλησε να εφαρμόσει, έβρισκαν αντίθετο τον Γεώργιο. Τελικά ο νέος βασιλιάς της Ελλάδας θα απομακρύνει τον Κουμουνδούρο, όταν ο τελευταίος αποφάσισε την αποστολή ελληνικού στρατού για την ενίσχυση της κρητικής επανάστασης των ετών 1866 – 1869, τα γεγονότα της οποίας θα μελετήσουμε στο επόμενο κεφάλαιο.

5. α. Αντιστοιχήστε τα στοιχεία της στήλης α με τα στοιχεία της στήλης β. **(3 μονάδες)**

β. Τι γνωρίζετε για την δημιουργία της Κρητικής πολιτείας και την επανάσταση στο Θέρισο; **(1 μονάδα)**

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

A

B

1. Μάουρερ	←	→	A. Επανάσταση στο Θέρισο
2. Δημήτριος Καλλέργης	←	→	B. Αντιβασιλεία
3. Κωνσταντίνος Φούμης	←	→	Γ. 3 ^η Σεπτεμβρίου 1843
4. Αλέξανδρος Υψηλάντης	←	→	Δ. Κρητική Πολιτεία
5. Πρίγκιπας Γεώργιος	←	→	E. Ηγεσία Φιλικής Εταιρίας
6. Ιωάννης Κωλέττης	←	→	Στ. Μεγάλη Ιδέα

β. Η επανάσταση της περιόδου 1896 – 1897 εξελίχθηκε σε ελληνοτουρκικό πόλεμο, στον οποίο και ηττήθηκε η Ελλάδα. Μετά από παρέμβαση των Δυνάμεων ωστόσο, ο σουλτάνος αναγνώρισε την δημιουργία της αυτόνομης Κρητικής Πολιτείας, με ύπατο αρμοστή τον πρίγκιπα Γεώργιο, τον δευτερότοκο γιο του βασιλιά της Ελλάδας Γεωργίου. Ως Υπουργός Δικαιοσύνης της Κρητικής Πολιτείας διορίστηκε ένας νέος πολιτικός, ο Ελευθέριος Βενιζέλος.

Η ολιγωρία που επέδειξε ο ύπατος αρμοστής στο ζήτημα της ένωσης με την Ελλάδα, προκάλεσε το 1905 την έκρηξη μιας νέας επανάστασης στο Θέρισο των Χανίων, με επικεφαλής τους Ελευθέριο Βενιζέλο, Κωνσταντίνο Φούμη και Κωνσταντίνο Μάνο, οι οποίοι και κήρυξαν την ένωση της Κρήτης με την Ελλάδα. Ο Γεώργιος αντικαταστάθηκε στην θέση του αρμοστή από τον Αλέξανδρο Ζαΐμη. Ωστόσο η άμεση ανάμειξη των Δυνάμεων, οι οποίες επιθυμούσαν την διατήρηση των ισορροπιών στην περιοχή, απέτρεψε την ένωση της Κρήτης με την Ελλάδα.

ΟΜΑΔΑ Β

Από τις τέσσερις (4) ερωτήσεις της **Ομάδας Β** να απαντήσετε τις δύο (2).
Κάθε ολοκληρωμένη απάντηση βαθμολογείται με τέσσερις (4) μονάδες.

1. Διαβάστε με προσοχή το παρακάτω παράθεμα. Με βάση τα στοιχεία που παρέχει και τις ιστορικές σας γνώσεις απαντήστε στα ερωτήματα. (4 μονάδες)
- α.** Ποια υπήρξε η αντίθεση που εξέφρασε ο Χαρίλαος Τρικούπης στο άρθρο του με τίτλο «Τις Πταίει; Ποια ήταν η αντίδραση του βασιλιά Γεωργίου;
- β.** Ποιες ήταν οι συνέπειες της εφαρμογής όσων πρότεινε ο Χαρίλαος Τρικούπης μέσω του άρθρου του στην πολιτική ζωή της χώρας;

«(...) Ας αφεθή να λειτουργήσει το πολίτευμα εν τη βεβαιότητι ότι εκ της πλειοψηφίας της Βουλής μορφώνεται η κυβέρνηση και ταχέως θα ίδωμεν την Βουλήν συντασσομένην εις δύο κόμματα. Ουδέν των θεμελιωδών ζητημάτων, άτινα εν Γαλλία ή Ιταλία διαιρούσι τους πολιτευομένους εις πολλά κόμματα, έχομεν εν Ελλάδι. Τα πολλά κόμματα παρ' υμίν είναι αποτέλεσμα της προσκλήσεως των μειονοψηφιών εις την εξουσίαν.»

Απόσπασμα από το άρθρο του Χαρίλαου Τρικούπη με τίτλο "Τις πταίει;" στην εφημερίδα *Καιροί*, της 29ης Ιουνίου 1874

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

α. Ο βασιλιάς Γεώργιος αναδείχτηκε στον κυριότερο παράγοντα πολιτικής αστάθειας της χώρας, καθώς όποτε διαφωνούσε με μια κυβέρνηση, δεν δίσταζε να την ανατρέψει. Την αντίθεση του με την συγκεκριμένη πρακτική εξέφρασε ένας νέος πολιτικός, ο Χαρίλαος Τρικούπης, σε ένα άρθρο του υπό τον χαρακτηριστικό τίτλο, «Τις Πταίει;», το 1874. Σύμφωνα με τον Τρικούπη, ο βασιλιάς θα έπρεπε να διορίζει πρωθυπουργό μόνο εκείνον που είχε την «δεδηλωμένη» εμπιστοσύνη της Βουλής, με λίγα λόγια την υποστήριξη της πλειοψηφίας των βουλευτών.

Αντιμέτωπος με την κριτική αυτή ο Γεώργιος, θα διορίσει το 1875 τον επικριτή του, Χαρίλαο Τρικούπη, προσωρινό πρωθυπουργό για να πραγματοποιήσει εκλογές. Κατά την έναρξη των εργασιών της νέας Βουλής, ο Γεώργιος θα εκφωνήσει έναν λόγο γραμμένο από τον Τρικούπη στον οποίο και αναγνώριζε την αρχή της δεδηλωμένης. Με τον τρόπο αυτό λοιπόν άρχισε μια νέα φάση στην πολιτική ζωή της χώρας.

β. Η καθιέρωση της αρχής της δεδηλωμένης ανάγκασε τα μικρά κόμματα, τα οποία δεν μπορούσαν να παίξουν αυτόνομα κάποιον σημαντικό ρόλο στην πολιτική ζωή της χώρας, είτε να εξαφανιστούν τελείως, είτε στην ενσωμάτωση τους σε μεγαλύτερα κόμματα. Κάτω από αυτές τις συνθήκες, κατά την δεκαετία 1885 – 1895 εναλλάσσονταν στην εξουσία δύο κόμματα, το ένα με επικεφαλής τον Χαρίλαο Τρικούπη και το άλλο με τον Θεόδωρο Δηλιγιάννη. Το σύστημα αυτό ονομάστηκε δικομματισμός.

Στο παράθεμα που μελετάμε ο Τρικούπης εκφράζει την αντίθεση του με το γεγονός πως η βουλή αποτελείται από πολλά μικρά κόμματα, γεγονός το οποίο δεν επέτρεπε το σχηματισμό ισχυρών κυβερνήσεων οι οποίες να εκπροσωπούν την πλειοψηφία του ελληνικού λαού. Κατά τον Τρικούπη, από τη στιγμή που το πολιτικό σύστημα και πρακτικές μεταβάλλονταν, στο ελληνικό κοινοβούλιο θα κυριαρχούσαν δύο μόνο κόμματα και τότε θα εξαλείφονταν τα προβλήματα που παρουσιάζονταν στο εσωτερικό της χώρας. Χρησιμοποιεί μάλιστα τα παραδείγματα της Γαλλίας και της Ιταλίας τα κοινοβούλια των οποίων επίσης συγκροτούνταν από πολλά κόμματα και παρουσίαζαν αντίστοιχα προβλήματα. Καταλήγει τέλος ο Τρικούπης με την παρατήρηση πως η παρουσία πολλών κομμάτων στο ελληνικό κοινοβούλιο αποτελεί αποτέλεσμα της πρόσκλησης στην εξουσία των κομμάτων που μειοψηφούν, απευθύνοντας έμμεσα τις ευθύνες για την πολιτική κατάσταση της χώρας στον βασιλιά Γεώργιο.

2. Διαβάστε με προσοχή το παρακάτω παράθεμα. Με βάση τα στοιχεία που παρέχει και τις ιστορικές σας γνώσεις απαντήστε στα ερωτήματα. (4 μονάδες)
- α. Ποιο είναι το θέμα στο οποίο αναφέρεται ο Ι. Κωλέττης; Τι γνωρίζετε γι' αυτό; Ποιες ήταν οι αντιπολιτευτικές απόψεις που εκφράστηκαν πάνω στη θεωρία που αναλύει ο Κωλέττης;
- β. Τι γνωρίζετε σχετικά με τη διαμάχη ετεροχθόνων και αυτοχθόνων;

«Το ελληνικό βασίλειο δεν είναι όλη η Ελλάδα, αλλά μόνο ένα μέρος της, το μικρότερο και φτωχότερο. Έλληνας δεν είναι μόνον εκείνος που ζει μέσα σε αυτό το βασίλειο, αλλά και εκείνος που ζει στα Ιωάννινα, στη Θεσσαλία, στις Σέρρες, στην Αδριανούπολη, στην Κων/λη, στην Τραπεζούντα, στην Κρήτη, στη Σάμο και σε όποια γη συνδέεται με την ελληνική ιστορία και την ελληνική φυλή.»

Ιωάννης Κωλέττης, Συντακτική Συνέλευση 1844

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

α. Στο παράθεμα που μελετάμε ο Ι. Κωλέττης εκφράζει την άποψη πως το ελληνικό βασίλειο δεν περιλαμβάνει όλους τους ελληνικούς πληθυσμούς, αλλά ούτε και όλα τα εδάφη που οι Έλληνες θεωρούν ελληνικά, παρά μόνο ένα μικρό μέρος και μάλιστα το φτωχότερο. Αναφέροντας κάποιες από τις «αλύτρωτες» περιοχές του ελληνισμού, όπως η Θεσσαλία, τα Ιωάννινα και οι Σέρρες καταλήγει υποστηρίζοντας πως ελληνική θα πρέπει να θεωρείται «οποιαδήποτε γη συνδέεται με την ελληνική ιστορία και την ελληνική φυλή». Στα μέσα του 19^{ου} αιώνα λοιπόν και με την τραγική πραγματικότητα πως η Ελλάδα ήταν μια φτωχή χώρα και οι περισσότεροι Έλληνες ζούσαν έξω από τα σύνορα του ελληνικού κράτους, διατυπώθηκε η θέση πως για να επιτευχθεί η ανάπτυξη της χώρας, θα έπρεπε πρώτα να διευρυνθούν τα ελληνικά σύνορα, προκειμένου να περιλάβουν περιοχές με ελληνικούς πληθυσμούς, οι οποίες βρίσκονταν υπό οθωμανική κυριαρχία. Μολονότι η συγκεκριμένη ιδέα κυκλοφορούσε από την ίδρυση του ελληνικού κράτους, ο Κωλέττης ήταν αυτός που αναφερόμενος σε αυτή χρησιμοποίησε για πρώτη φορά τον όρο «Μεγάλη Ιδέα», σε μια ομιλία του στην Εθνοσυνέλευση του 1844.

Σε σύντομο χρονικό διάστημα, η Μεγάλη Ιδέα έγινε αποδεκτή από την ελληνική κοινωνία και υιοθετήθηκε ως επίσημη κρατική πολιτική, ενώ σφράγισε την ζωή και την ιδεολογία του ελληνισμού μέχρι και τις πρώτες δεκαετίες του 20^{ου} αιώνα.

Την ίδια στιγμή, μια άλλη αντίληψη, η οποία εκφραζόταν κυρίως από τον Αλέξανδρο Μαυροκορδάτο και το αγγλικό κόμμα και υποστήριζε πως μονάχα αν προηγούνταν η οικονομική ανάπτυξη της Ελλάδας θα ήταν εφικτή και η εδαφική επέκτασή της, έβρισκε σαφώς λιγότερους υποστηρικτές.

β. Κατά την διάρκεια της Εθνοσυνέλευσης του 1843 εκφράστηκε και μάλιστα με ιδιαίτερη ένταση, η αντίθεση μεταξύ αυτοχθόνων, δηλαδή Ελλήνων γεννημένων σε περιοχές που εντάχθηκαν στο ελληνικό κράτος και ετεροχθόνων, δηλαδή Ελλήνων που γεννήθηκαν σε περιοχές που βρίσκονταν έξω από τα σύνορα του ελληνικού κράτους. Οι αυτόχθονες διαμαρτύρονταν εξαιτίας του γεγονότος πως οι ετερόχθονες είχαν καταλάβει, χάρη στην μόρφωση που συνήθως διέθεταν, πολλές από τις θέσεις της δημόσιας διοίκησης, γεγονός που κατά την γνώμη τους δεν ήταν δίκαιο. Μετά από έντονες πιέσεις των αυτοχθόνων, οι οποίοι αποτελούσαν και την πλειοψηφία της Εθνοσυνέλευσης, αποφασίστηκε οι ετερόχθονες, χωρίς να χάσουν το δικαίωμα του Έλληνα πολίτη, να μην επιτρέπεται να διοριστούν σε διοικητικές θέσεις, χωρίς ωστόσο να αποκλείονται από την εκπαίδευση και τον στρατό. Ακόμα, οι ετερόχθονες μπορούσαν να εκλεγούν βουλευτές μόνο σε οικισμούς ετεροχθόνων, εάν ωστόσο οι οικισμοί αυτοί διέθεταν ορισμένο αριθμό κατοικιών.

3. Διαβάστε με προσοχή το παρακάτω παράθεμα. Με βάση τα στοιχεία που παρέχει και τις ιστορικές σας γνώσεις απαντήστε στα ερωτήματα. (4 μονάδες)

α. Ποιες απόψεις εκφράζει στο παράθεμα ο Λουί Παστέρ; Τι γνωρίζετε σχετικά με τη σύνδεση των επιστημών με τη βιομηχανική παραγωγή; Ποιες καινοτομίες – ανακαλύψεις προέκυψαν εξαιτίας της σύνδεσης των επιστημών με τη βιομηχανική παραγωγή;

β. Τι συνέπειες είχε η βιομηχανική ανάπτυξη στον τομέα των μεταφορών;

«Εργαστήρια και επιστημονικές ανακαλύψεις είναι έννοιες ταυτόσημες. Εάν αγνοήσουμε τα εργαστήρια, οι φυσικές επιστήμες θα μεταβληθούν σε μια εικόνα στείρας και θανάτου. Δεν είναι πια παρά γνώσεις περιορισμένες και ανίσχυρες και όχι επιστήμες που προαναγγέλλουν τη μελλοντική πρόοδο. Έξω από τα εργαστήρια τους, οι φυσικοί και οι χημικοί μοιάζουν με στρατιώτες στο πεδίο της μάχης χωρίς όπλα. Το συμπέρασμα αυτό είναι προφανές για όλους αυτούς που στέκονται κατάπληκτοι μπροστά στα επιτεύγματα του ηλεκτρικού τηλεγράφου, της φωτογραφίας, της αναισθησιολογίας και τόσων άλλων θαυμαστών ανακαλύψεων.»

Λουί Παστέρ, Το ταμείο της επιστήμης, 1868

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

α. Σύμφωνα με τον Λουί Παστέρ, τα εργαστήρια και οι επιστημονικές ανακαλύψεις είναι ταυτόσημες έννοιες, ενώ χωρίς την ύπαρξη των εργαστηρίων οι επιστήμες θα παρήγαγαν στείρα, ανεκμετάλλευτη γνώση. Παρομοιάζει τους επιστήμονες σαν «στρατιώτες χωρίς όπλα» όταν βρίσκονται έξω από το χώρο του εργαστηρίου, ενώ καταλήγει με το έμμεσο συμπέρασμα πως μια σειρά καινοτομιών και ανακαλύψεων, όπως ο τηλεγράφος και η φωτογραφία, αποτελούν αποτέλεσμα της σύνδεσης της επιστήμης με τα επιστημονικά εργαστήρια. Μετά το 1880 νέοι βιομηχανικοί κλάδοι, οι οποίοι συνδέονταν με την επιστημονική έρευνα μπήκαν στην πρωτοπορία. Η χημεία πέρασε από τον χώρο του εργαστηρίου στον τομέα της μαζικής παραγωγής. Νέες, επαναστατικές επιστημονικές ανακαλύψεις γέννησαν την οργανική χημεία, ενώ επέτρεψαν και την παραγωγή μεγάλων ποσοτήτων συνθετικών βαφών, λιπασμάτων, πλαστικών υλικών και εκρηκτικών, όπως η δυναμίτιδα. Χάρη στην χημεία αναπτύχθηκαν ακόμα, οι βιομηχανίες φαρμάκων, ψυγείων, φωτογραφικών και κινηματογραφικών ειδών. Πρωτοπόρος στον συγκεκριμένο τομέα αναδείχτηκε η Γερμανία. Παράλληλα, ο ηλεκτρισμός αποτέλεσε την βασικότερη ίσως καινοτομία του δεύτερου μισού του 19^{ου} αιώνα, όχι μόνο ως πηγή ενέργειας για τους ηλεκτρικούς κινητήρες, όσο και ως μέσο φωτισμού καθώς άρχισε να αντικαθιστά το φωταέριο και τις λάμπες πετρελαίου. Την ίδια εποχή επινοήθηκαν και ο ηλεκτρικός λαμπτήρας πυρακτώσεως, καθώς και μέθοδοι μετατροπής της ενέργειας των υδάτων σε ηλεκτρική ενέργεια και στην συνέχεια μεταφοράς της σε μεγάλες αποστάσεις.

β. Η βιομηχανική ανάπτυξη επιταχύνθηκε και από την πρόοδο που συντελέστηκε στους τομείς των συγκοινωνιών και των επικοινωνιών.

Η αρχή έγινε με τον σιδηρόδρομο. Το 1825 ο Άγγλος μηχανικός Στίβενσον έθεσε σε κίνηση την πρώτη ατμάμαξα στην σιδηροδρομική γραμμή Λίβερπουλ – Μάντσεστερ. Το συγκεκριμένο επίτευγμα ήταν ένα μεγάλο για την εποχή βήμα προς την πρόοδο, ιδιαίτερα αν αναλογιστεί κανείς πως μέχρι τότε τα χερσαία μέσα μεταφοράς δεν διέφεραν σημαντικά από αυτά της αρχαιότητας.

Με τον τρόπο αυτό ξεκίνησε μια διαδικασία συνεχών βελτιώσεων του σιδηροδρόμου, ο οποίος έφτασε, στα τέλη του 19^{ου} αιώνα, μέχρι και την κατασκευή ηλεκτροκίνητων τραμ και αστικών υπόγειων ηλεκτρικών σιδηροδρόμων [μετρό]. Η χρησιμοποίηση της ατμομηχανής για την κίνηση στην θάλασσα οδήγησε στην δημιουργία του σιδερένιου ατμόπλοιου, το οποίο βαθμιαία αντικατέστησε το ξύλινο ιστιοφόρο πλοίο. Με τον τρόπο αυτό, τόσο το κόστος, όσο και ο χρόνος του ταξιδιού μειώθηκαν θεαματικά. Οι δύο νέες αυτές τεχνολογικές καινοτομίες, ο σιδηρόδρομος

και το ατμόπλοιο έγιναν έτσι τα σύμβολα της βιομηχανικής ανάπτυξης, τα σύμβολα της νέας εποχής.

Κατά το δεύτερο μισό του 19^{ου} αιώνα, οι εξελίξεις στην τεχνολογία των κινητήρων και η ενσωμάτωση τους σε οχήματα είχε σαν αποτέλεσμα την δημιουργία του αυτοκινήτου, αλλά επέφερε και πειραματισμούς στην δημιουργία ιπτάμενων μηχανών, των πρώτων δηλαδή ουσιαστικά αεροπλάνων. Παράλληλα με τις παραπάνω εξελίξεις, το πετρέλαιο, το οποίο και χρησιμοποιούταν ως καύσιμο των κινητήρων, άρχισε να αποκτά ολοένα και μεγαλύτερη αξία και σημασία.

4. Τι ήταν η Αντιβασιλεία; Ποιο διάστημα ανέλαβε την ευθύνη διακυβέρνησης της χώρας και ποιες ήταν οι επιδιώξεις της για το μέλλον της χώρας; Ποιο υπήρξε το έργο της Αντιβασιλείας στους τομείς της δικαιοσύνης και εκπαίδευσης; Ποια υπήρξε η στάση που κράτησαν οι Έλληνες πολίτες απέναντι στην Αντιβασιλεία; (4 μονάδες)

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Μετά την δολοφονία του Καποδίστρια, η Ελλάδα οδηγήθηκε σε εμφύλια σύγκρουση, γεγονός που έκανε τις Δυνάμεις να επέμβουν στις ελληνικές υποθέσεις για να αποτρέψουν την δημιουργία μιας εστίας αναταραχών στην περιοχή της νοτιοανατολικής Μεσογείου, μια εξέλιξη η οποία θα έβλαπτε τα συμφέροντά τους. Για τον λόγο αυτό όρισαν ως βασιλιά της Ελλάδας τον Όθωνα, τον 17χρονο για του βασιλιά της Βαυαρίας Λουδοβίκου Α', απόφαση η οποία και σφραγίστηκε με την συνθήκη του Λονδίνου το 1832.

Εξαιτίας του γεγονότος πως ο Όθωνας ήταν ανήλικός, υπήρξε η συμφωνία πως την εξουσία μέχρι την ενηλικίωση του θα ασκούσε η «Αντιβασιλεία», μια επιτροπή από Βαυαρούς αξιωματούχους διορισμένους από τον πατέρα του Όθωνα. Τα τρία βασικά μέλη της ήταν ο Άρμανσμπεργκ, πρωθυπουργός και υπουργός εξωτερικών, ο Μάουρερ, αρμόδιος για την εκπαίδευση, την δικαιοσύνη και την εκκλησία και ο Χάιντεκ, υπεύθυνος για τις ένοπλες δυνάμεις. Η Αντιβασιλεία, η οποία διήρκεσε από το 1833 έως το 1835, θέλησε να οικοδομήσει ένα σύγχρονο, κατά τα δυτικά πρότυπα, εθνικό κράτος. Οι επιδιώξεις της συνοψίζονταν στο τρίπτυχο: εθνική ανεξαρτησία, βασιλική απολυταρχία και συγκεντρωτικό σύστημα διακυβέρνησης.

Στα χρόνια της Αντιβασιλείας η δικαιοσύνη αναδιοργανώθηκε, ενώ ιδρύθηκαν δικαστήρια και συντάχθηκαν νέοι νόμοι. Παρόμοια, η εκπαίδευση αναμορφώθηκε. Η πρωτοβάθμια εκπαίδευση παρέχονταν στα επταετούς διάρκειας αλληλοδιδασκτικά Δημοτικά σχολεία. Η δευτεροβάθμια εκπαίδευση παρέχονταν στα τριτάξια Ελληνικά σχολεία, τα οποία βρίσκονταν στις πρωτεύουσες των επαρχιών και στα τετρατάξια Γυμνάσια που βρίσκονταν στις πρωτεύουσες των νομών. Ακόμα, το 1837 ιδρύθηκε και το πρώτο Πανεπιστήμιο, στην Αθήνα. Την ίδια εξάλλου χρονιά θα ιδρυθεί Πολυτεχνικό Σχολείο, το οποίο και υπήρξε πρόδρομος του σημερινού Πολυτεχνείου. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός πως η εκπαίδευση των κοριτσιών την περίοδο που μελετάμε, παρέμεινε παραμελημένη.

Η γενικότερη στάση των Ελλήνων απέναντι στην Αντιβασιλεία ήταν αρχικά δύσπιστη, ενώ στην συνέχεια εξελίχθηκε σε απροκάλυπτα εχθρική. Αναπτύχθηκαν μάλιστα και συνωμοτικές κινήσεις με σκοπό την ανατροπή της Αντιβασιλείας, ενώ δεν έλειψαν και περιστατικά ανοιχτών εξεγέρσεων, όπως στην Μεσσηνία το 1843.